

Beleidsplan

Diabeteszorg

2019-2023

Geloof in Ontwikkeling!
met een **SMILE**

Samenwerking
Maatschappelijk
Inspirerend
Leerlinggericht
Eigentijds

Diabeteszorg

Inleiding

In het protocol medisch handelen binnen 't Speel-Kwartier geven we speciaal aandacht aan het omgaan met diabetici.

1) Juridisch kader voor het verlenen van diabeteszorg in het primair onderwijs

1.1 De Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg

(Wet BIG) is van toepassing op het toedienen van insuline via injectie bij leerlingen in schooltijd. Het doel van de Wet BIG is het bevorderen en bewaken van de kwaliteit in de gezondheidszorg. In de Wet BIG staat wie voorbehouden handelingen mogen uitvoeren. Dit zijn risicovolle, medische handelingen die alleen door bevoegde zorgverleners mogen worden uitgevoerd.

Voor risicovolle, medische handelingen die niet voorbehouden zijn, zoals het toedienen van insuline via een insulinepomp die al is aangebracht, geldt ook dat deze steeds met de nodige deskundigheid en zorgvuldigheid moeten worden uitgevoerd (algemene zorgvuldigheidsnormen).

1.2 Onderwijspersoneel heeft daarnaast te maken met de Wet beroepen in het onderwijs (Wet BIO).

Het doel van deze wet is het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van het onderwijs.

Ad 1.1 Wet BI

- Injecteren is een voorbehouden handeling volgens de Wet BIG. Het toedienen van insuline met een injectiepen en het inbrengen/verwisselen van de naald/canule van een insulinepomp zijn vormen van injecteren. Hiervoor gelden speciale regels.
- Artsen, physician assistants en verpleegkundigen mogen deze handelingen beroepsmatig uitvoeren als zij daartoe bekwaam zijn.
- Anderen mogen deze handelingen alleen in opdracht van een zelfstandig bevoegde zorgverlener uitvoeren als zij daartoe bekwaam zijn (zie punt 2.2.A.).
- Deze handelingen mogen ook worden uitgevoerd door patiënten bij henzelf, door ouders en door familieleden, omdat zij niet beroepsmatig handelen (zie punt 2.2.b.).
- Onderwijspersoneel mag deze handelingen uitvoeren als het dat niet beroepsmatig doet (zie punt 2.2.c.).

Ad 1.2 Wet BIO

- Injecteren is een voorbehouden handeling volgens de Wet BIG. Het toedienen van insuline met een injectiepen en het inbrengen/verwisselen van de naald/canule van een insulinepomp zijn vormen van injecteren. Hiervoor gelden speciale regels.
- Artsen, physician assistants en verpleegkundigen mogen deze handelingen beroepsmatig uitvoeren als zij daartoe bekwaam zijn.
- Anderen mogen deze handelingen alleen in opdracht van een zelfstandig bevoegde zorgverlener uitvoeren als zij daartoe bekwaam zijn (zie punt 2.2.a.).
- Deze handelingen mogen ook worden uitgevoerd door patiënten bij henzelf, door ouders en door familieleden, omdat zij niet beroepsmatig handelen (zie punt 2.2.b.).

2) Overzicht van de mogelijkheden voor diabeteszorg in het primair onderwijs

2.1 Diabeteszorg door reguliere zorgprofessionals

De eerst aangewezen zorgverlener is de wijk- of kinderverpleegkundige. De wijk- of kinderverpleegkundige stelt een eventuele indicatie voor verpleging in de eigen omgeving vast. Dit houdt in dat de wijk- of kinderverpleegkundige bepaalt wat het kind in zijn situatie nodig heeft. De wijk- of kinderverpleegkundige stemt zo nodig af met de huisarts. In dit protocol staat het juridische kader en een overzicht van de mogelijkheden voor het verlenen van diabeteszorg in het primair onderwijs. In aanvulling op dit protocol hebben diabetesorganisaties, onderwijsraden en consultants zieke leerlingen een stappenplan ontwikkeld voor de concrete uitwerking van diabeteszorg op scholen.

1. Voor zover in dit protocol wordt gesproken over toedienen van insuline, worden daarmee deze handelingen bedoeld. De informatie in dit protocol heeft specifiek betrekking op die handelingen. Punctie met een prikpen om de bloedsuikerwaarde vast te stellen is geen voorbehouden handeling.
2. Verpleegkundig specialisten somatische zorg zijn net als artsen en physician assistants zelfstandig bevoegd om deze handelingen beroepsmatig uit te voeren. Andere verpleegkundigen zijn 'functioneel' zelfstandig bevoegd. Dat betekent dat zij in opdracht van een zelfstandig bevoegde deze handelingen mogen verrichten zonder toezicht en tussenkomst.
3. Voor zover in dit protocol wordt gesproken over ouders, wordt daarmee bedoeld: wettelijk vertegenwoordigers en/of medisch specialist. Als een indicatie wordt afgegeven voor verpleging, kan deze zorg zo nodig ook op school worden ingezet. Dit wordt vastgelegd in het zorgplan.

Ouders kunnen zelf een indicatie aanvragen voor verpleging bij de wijk- of kinderverpleegkundige van een thuiszorginstelling. Ze kunnen de zorgverzekeraar ook advies vragen over bij welke organisatie ze een indicatie kunnen aanvragen. Vanuit de Zorgverzekeringswet (Zvw) wordt de verpleegkundige behandeling die nodig is in de eigen omgeving bekostigd.

2.2. Diabeteszorg door onderwijspersoneel of door ouders

2.2a. Onderwijspersoneel dat in opdracht insuline mag toedienen

Een school kan personeel in dienst hebben dat tevens bijvoorbeeld verpleegkundige of EHBO-er is. Onderwijspersoneel mag dan in opdracht van een zelfstandig bevoegde (een arts, physician assistant of verpleegkundig specialist somatische zorg) insuline toedienen onder de volgende voorwaarden:

- De ouders van de minderjarige leerling, degene die de handeling uitvoert (uitvoerder) en de zelfstandig bevoegde (opdrachtgever), zijn allen akkoord met deze opdrachtverlening.
- De uitvoerder is bekwaam (heeft voldoende kennis, ervaring en een positieve houding) om de handeling uit te voeren. Dit houdt in dat de uitvoerder voldoende geïnstrueerd is en voldoende heeft geoefend om de insuline op de juiste manier toe te dienen.
- De opdrachtgever geeft de uitvoerder aanwijzingen/instructies en zorgt ervoor dat toezicht en tussenkomst mogelijk zijn. Dit houdt in dat de opdrachtgever fysiek in de nabijheid van de uitvoerder moet zijn op het moment dat de voorbehouden handeling wordt uitgevoerd. Als de uitvoerder een verpleegkundige is dan mag hij of zij zonder toezicht en tussenkomst van de opdrachtgever de insuline toedienen (indien voldoende bekwaam).
- De uitvoerder handelt volgens de aanwijzingen/instructies van de opdrachtgever.

Omdat er op school meestal geen zelfstandig bevoegde, zoals een arts, in de buurt is (voor toezicht en tussenkomst), komt deze constructie weinig voor. Als er toch zo'n constructie is afgesproken, hebben de opdrachtgever en de uitvoerder ieder de verantwoordelijkheid dat zij de voorwaarden naleven. Ieder is aansprakelijk voor zover hij verwijtbaar niet handelt of nalaat zoals in de gegeven omstandigheden verwacht mag worden.

2.2b. Ouders verrichten diabeteshandelingen

Als ouders (of andere familieleden) insuline toedienen bij hun kind handelen zij vanuit de privésituatie. Dit wordt beschouwd als niet-beroepsmatig handelen, ook als ouders deze handelingen uitvoeren bij hun kind in onderwijstijd.

De ouders kunnen ook ouders van medeleerlingen met diabetes benaderen. Als die ouders wel in de gelegenheid zijn om zelf insuline toe te dienen bij hun kinderen in onderwijstijd, zijn zij mogelijk bereid om dat ook bij andermans kind te doen. Ook hier geldt dat sprake is van niet-beroepsmatig handelen.

Stappenplan Diabeteszorg in het primair onderwijs

Inleiding

In dit stappenplan wordt beschreven hoe de gezondheidszorg voor kinderen met diabetes (diabeteszorg) in onderwijstijd kan worden ingevuld.

Dit stappenplan is een aanvulling op het protocol "**Diabeteszorg in het primair onderwijs**" waarin de ministeries van OCW en VWS het juridische kader en een overzicht van de mogelijkheden hebben beschreven voor diabeteszorg in het primair onderwijs.

Dit stappenplan biedt ouders, scholen en zorgpartijen een handreiking om tot een goede invulling van diabeteszorg op school te komen. De rollen en verantwoordelijkheden van betrokken personen en instanties bij het verlenen van diabeteszorg aan een leerling zijn afhankelijk van de manier waarop die zorg wordt ingericht.

Meer informatie over de mogelijkheden voor zorg in onderwijstijd kunt u ook vinden in **dit stroomschema** en meer informatie over diabetes is te vinden via de verwijzingen achter in dit stappenplan.

Dit stappenplan is zowel te hanteren als een nieuwe leerling met diabetes op school wordt

aangemeld als t.b.v. een zittende leerling waarbij de diagnose diabetes wordt gesteld.

Stap 1: Nieuwe aanmelding

Nieuwe aanmelding: Ouders melden hun kind schriftelijk aan bij de (basis)school van hun voorkeur en geven daarbij aan dat de leerling medische zorg vanwege diabetes nodig heeft (en eventueel extra onderwijsondersteuning). De school moet binnen 6 weken beslissen of de leerling wel of niet wordt toegelaten. Stappen 2 e.v. vinden plaats tijdens deze 6 weken.

De school kent een **zorgplicht**.

Zittende leerling: Als een zittende leerling wordt geconfronteerd met de diagnose diabetes start men met stap 2.

Stap 2: Gesprek

Er vindt een gesprek plaats tussen ouders en school over de (medische) zorgvraag van de leerling en de mogelijkheden die er zijn om deze zorg te bieden. Voor dit gesprek kan gebruik gemaakt worden van een **checklist**. De volgende vragen dienen aan bod te komen:

- Hoe manifesteert diabetes zich bij dit kind? Wat zou er kunnen gebeuren?

- Welke (medische) zorg is er nodig en zou er nodig kunnen zijn?
- Zijn er verder eventueel nog onderwijsbelemmeringen die zich bij de leerling voordoen?
- Welke mogelijkheden biedt de school?
- Als er geen afspraken op school zijn rondom medisch handelen, dan kunnen zowel school als ouders informeren bij het samenwerkingsverband passend onderwijs in de regio of er regionaal beleid is gemaakt op dit punt, of dat er vanuit het samenwerkingsverband mogelijk voorzieningen zijn.

Actie: Ouders geven informatie over wat zij verwachten dat hun kind aan zorg nodig zal hebben op school, aangevuld met informatie van behandelend arts of verpleegkundige. Ouders maken melding van een eventueel aanwezige indicatie wijkverpleging. Als er vanuit de zorg al functionarissen zijn betrokken, kunnen zij bij het gesprek aanwezig zijn.

De school geeft informatie over:

- Een eventueel protocol medisch handelen op school.
- Eventueel bestaande onderwijszorgarrangementen in de regio, zoals regionale afspraken wijkverpleging
- Zorginzet vanuit Gemeente en samenwerkingsverband of
- De aanwezigheid van een verpleegkundige op school.

Aanbevelingen:

- Leg alle informatie, besluiten en afspraken schriftelijk vast.
- Sommige kinderen hebben al een zorgindicatie wijkverpleging als zij naar school gaan. In dat geval dient er een zorgplan voor het kind te zijn opgesteld door een zorgaanbieder.

Bij de zorgplanbespreking tussen ouders en zorgaanbieder kunnen ook afspraken worden gemaakt over de invulling van zorg in onderwijstijd. Dit dient in overleg met de school plaats te vinden.

Stap 3: Keuze

De ouders en de school (bestuur en leraren) maken een keuze over hoe zorg (en eventuele ondersteuning) op school wordt ingevuld, afhankelijk van de situatie:

A. Er is al professionele zorg beschikbaar.

Bijvoorbeeld omdat:

- a.** het kind een indicatie wijkverpleging heeft en de verpleegkundige op school kan komen om de handelingen te verrichten. Zie protocol, onder 2.1. of
- b.** de school een verpleegkundige in dienst heeft die zelfstandig bevoegd is of in opdracht werkt, (zie protocol 2.2.a) In alle gevallen dient alle relevante informatie gedeeld te worden met de school.

B. Er is nog geen zorgstructuur op school of in de regio, en het kind heeft geen zorgindicatie wijkverpleging. Er zijn dan in willekeurige volgorde twee mogelijkheden:

- a.** Met de wijkverpleegkundige wordt gekeken of een indicatie wijkverpleging voor het kind een mogelijkheid is (zie protocol, onder 2.1.).
- b.** Ouders/verzorgers voeren de handelingen uit (zie protocol, onder 2.2.b.).

Stap 4: Besluit

A. Besluit: De betrokkenen komen tot de conclusie dat mogelijkheid A de meest voor de hand liggende oplossing biedt.

a. Er is een indicatie wijkverpleging. Volstaan kan worden met een afspraak dat de diabeteszorg voor het kind wordt uitgevoerd en dat de school ruimte geeft om de diabeteszorg onder schooltijd te verlenen. De zorg die betrokken is, is ervoor verantwoordelijk dat de zorg voor de leerling goed, tijdig en voldoende wordt geregeld.

Actie: Contact met wijk- of kinderverpleegkundige wordt gezocht, er worden afspraken gemaakt, een indicatietraject wordt doorlopen en er wordt een zorgplan opgesteld door de wijkverpleegkundige waar ook zorg in schooltijd in meegenomen is. De school dient echter wel kennis te nemen van diabetes (bijvoorbeeld hoe herken je een hypo of hyper) en kennis te hebben over hoe te handelen in een noodsituatie. Er dient een instructie plaats te vinden door ouders en/of zorgverlener. Handige documenten treft u op <http://www.diabetesopschool.nl/documenten-downloaden.html>

Documenten voor zowel ouders en verzorgers als leerkrachten en begeleiders:

[Checklist oudergesprek](#)

[Brief met afspraken en informatie over kinderen met diabetes / insulinepen](#)

[Brief met afspraken en informatie over kinderen met diabetes / insulinepomp](#)

[SOS kaart diabetes](#)

[Informatie voor de vervangende leerkracht basisschool](#)

[Informatie voor de vervangende docent voortgezet onderwijs](#)

[Traktatielijst](#)

[Instructie voor zelfcontrole van bloedglucosewaarde](#)

[Hoe te handelen bij problemen en emoties bij broers, zussen en klasgenoten van kind met diabetes?](#)

Documenten specifiek voor ouders en verzorgers:

[Brief arts verlenging toetstijd cito- en schooltoetsen](#)

[Brief arts verlenging toetstijd proefwerken, toetsen en \(eind\)examens](#)

[Informatiebrief voor ouders van klasgenootjes en vriendjes](#)

Documenten specifiek voor leerkrachten en begeleiders:

[Informatie voor begeleiding kamp voor kinderen en leerlingen met diabetes](#)

Einde stappenplan.

b. De school heeft onderwijspersoneel in dienst dat in opdracht van een bevoegde zorgprofessional diabeteszorg verleent. Voldaan moet worden aan de voorwaarden genoemd in het protocol, onder 2.2.a.

Actie: Indien dit personeel binnen het SWV en de school beschikbaar is en aan de voorwaarden voldaan kan worden, wordt een **protocol** ingevuld.

Einde stappenplan.

B. Besluit: De betrokkenen komen tot de conclusie dat de mogelijkheden onder B

nader verkend moeten worden.

Actie: verder met stap 5.

NB: soms kan een combinatie van beide mogelijkheden ook een oplossing zijn. Denk bijvoorbeeld aan een scenario waarbij een wijkverpleegkundige 2x per dag handelingen verricht. Bij speciale activiteiten zoals bijvoorbeeld een schoolreisje o.i.d. moet de ouder of een ander aangewezen persoon die kan worden ingezet. Dit betreft niet de leerkracht.

Stap 5: Nadere besluitvorming

Nadere besluitvorming van de 2 mogelijkheden genoemd onder B:

a. Met wijkverpleging wordt gekeken of indicatie wijkverpleging mogelijk is.

Indien dit mogelijk is verder bij stap 4 A.

b. Ouders geven aan zelf de zorgtaken onder schooltijd uit te willen voeren (zie protocol, onder 2.2.b.). De school geeft ruimte aan de ouders om de diabeteszorg onder schooltijd te verlenen.

Actie: Indien de school akkoord gaat worden afspraken gemaakt en **een protocol** ingevuld. Daarbij wordt uiteraard ook afgesproken hoe leraar en mede leerlingen worden geïnformeerd en hoe er gehandeld moet worden in noodsituaties.

Einde stappenplan.

Indien geen overeenkomst, ga terug naar stap 3.

Hulp nodig?

Een consulent onderwijsondersteuning zieke leerlingen van het landelijk netwerk Ziek Zijn en Onderwijs (Ziezon) kan altijd ingeroepen worden ter ondersteuning van het gesprek. Ook cliëntondersteuning vanuit de gemeente, of bijvoorbeeld een aanwezige zorgaanbieder (zoals een verpleegkundige) kan dit doen.

Mocht er behoefte zijn aan bemiddeling dan kan het landelijk bureau onderwijsconsulenten uitkomst bieden, middels inzet van onderwijszorgconsulenten. Indien school en ouders blijvend verschil van inzicht hebben en niet tot overeenstemming kunnen komen dan kan ondersteuning gevonden worden via een daarvoor in het leven geroepen commissie.

Meer informatie

www.diabetesopschool.nl

Hoe manifesteert de ziekte zich, hoe wordt de ziekte behandeld en wat betekent dit in het

algemeen voor het dagelijks leven van een patiënt/kind?

www.ziezon.nl

Een website van de consulenten onderwijsondersteuning zieke leerlingen. Zij kunnen scholen en ouders helpen bij het maken van een passend arrangement om onderwijs en zorg te combineren. Op de website staat onder andere ook informatie voor de mogelijke gevolgen van diabetes op school en adviezen daarbij.

www.passendonderwijs.nl

Website van het ministerie van OCW over passend onderwijs. Hier vindt u onder andere informatie over de zorgplicht van scholen, handreikingen en informatie per regio. Op de website staat ook de factsheet 'diabeteszorg in het primair onderwijs' en goede voorbeelden van hoe de (medische) zorg voor leerlingen met diabetes in de praktijk wordt ingevuld.

www.onderwijsconsulenten.nl

Via deze website kunnen ouders, scholen en samenwerkingsverbanden contact opnemen met de onderwijsconsulenten of de onderwijszorgconsulenten. Onderwijsconsulenten kunnen adviseren bij plaatsing van een leerling met een extra ondersteuningsvraag. Onderwijszorgconsulenten zijn beschikbaar voor ouders en scholen die problemen ervaren bij het vormgeven van een onderwijszorgarrangement voor een leerling voor wie zorg op school voorwaardelijk is voor het kunnen volgen van onderwijs.

www.geschillenpassendonderwijs.nl

Vaak komen school en ouders in goed overleg tot een passend onderwijsaanbod voor een kind. Soms leiden verschillende inzichten over de aanpak tot een impasse of een verschil van mening. Deze website biedt een overzicht van informele en formele manieren om geschillen over onderwijs tussen ouders, school en samenwerkingsverband op te lossen.

www.poraad.nl

De bestuurlijke belangenbehartiger van het primair onderwijs.

www.lecso.nl

De vereniging van alle scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. LECSO houdt zich vooral bezig met het delen van specialistische expertise .

www.dvn.nl

De patiëntenvereniging voor mensen met diabetes. Hier kunt u ook met uw vragen over het leven met diabetes, kinderen met diabetes op school en over deze handreiking terecht.

www.oudersonderwijs.nl

Ouders & Onderwijs is er voor alle ouders met schoolgaande kinderen. Het informatiepunt biedt informatie aan ouders over onderwijs en de school van hun kind.